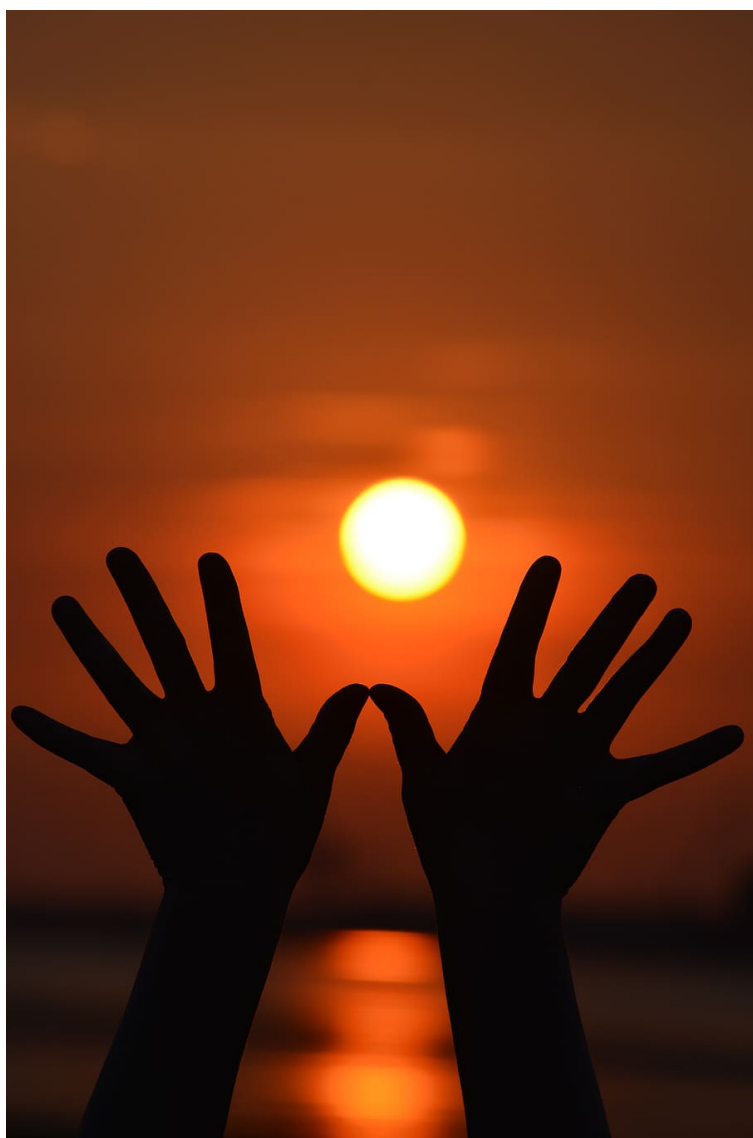

Plamen Peev ♦ Pavel Antonov ♦ Polina Slavcheva

Event report on Deliverable 5.1.: Policy Landscape Mapping and Civil Society Needs Assessment

This report is a part of the general analytical report in fulfillment of the project "Discussions and Actions on Climate and the Environment" (DACE)

BlueLink Foundation 2023

Authors:

Plamen Peev, PhD
Pavel Antonov, PhD
Polina Slavcheva

BlueLink Foundation

257 Slivnitsa Blvd., 3rd floor, Sofia, Bulgaria
office@bluelink.net, <http://www.bluelink.net/>

This publication is part of the “Discussions and Actions on Climate and Environment” (DACE) project, funded by the European Union and coordinated by the European Justice and Environment (J&E) network in six European countries. The views expressed in this publication are those of the authors and do not necessarily reflect the positions of the BlueLink Foundation or the European Commission.

Table of Contents

[Introduction](#)

[Discussions and Actions on Climate and Environment \(DACE\)](#)

[Why are we researching climate rights in Bulgaria?](#)

[Target groups of the study](#)

[Chapter 1. Collecting the data - methods and considerations](#)

[Surveying of the target groups](#)

[Statistical information](#)

[Essential information](#)

[Distribution of the questionnaire](#)

[Chapter 2. Review of available data and literature](#)

[Chapter 3. Results of the questionnaire](#)

Introduction

Discussions and Actions on Climate and Environment (DACE) Project

The aim of the Discussions and Actions on Climate and Environment (DACE) project is to raise awareness among citizens in six European countries about climate policies, with an emphasis on adaptation to climate change and citizens' climate rights, as well as to inform the public about the relevant climate legislation at European and national level.

By activating a network of civil organizations and providing the opportunity for feedback, we want to encourage people's engagement on the topic of "climate change". The main target groups of the project are local communities, climate activists, environmental organizations and other interested citizens. The aim is to raise their awareness and generate proposals for improvements to governments and institutions.

In order to achieve a full impact on the target groups, the project sets itself the following tasks:

1. To improve the awareness of target groups about their climate rights, incl. those related to adaptation (content)
2. To improve target groups' awareness of European and national legislation related to climate rights (process)
3. To support target groups in exercising their climate rights (outcome)

The first stage of the project contains activities at local level in the participating countries - Austria, Bulgaria, Estonia, Spain, Slovenia, and Hungary. Among them, the following research is conducted by the team of the Bulgarian partner "BlueLink". The second stage is a meeting where the project partners will share experiences and information from their countries. The third stage is a joint international workshop for project partners, lawyers and other experts from the project team, as well as key figures/institutions influencing climate policy/law. It develops joint proposals for improving climate change adaptation policies and for the exercise of people's climate-related rights in line with EU-level legislation.

Why are we researching climate rights in Bulgaria?

The concept of "climate rights" is a phenomenon that allows examining the attitude of individuals, social groups, institutions, and society as a whole, towards climate change through the prism of specific rights and obligations. By looking at existing or emerging types of climate rights at the international, European, and national levels, we can better answer the question of who, when, and how can exercise these rights, and how this affects the climate. Within this report, we explore the scope of climate rights, the readiness of target groups to exercise them, examine the existing practice of exercising such rights; and we analyze the possibilities for introducing a stronger and more comprehensive system of rights to ensure decent life, health, and work in a stable climate environment.

We could not even begin to achieve the objectives of the project in relation to the specified target groups (local communities, climate activists, environmental organizations, and other concerned citizens) until we have a clear understanding of the climate rights of citizens and the ways in which they are protected. That is why the BlueLink Foundation team asked the following research questions:

1. What are the relevant climate rights defined in Bulgarian and EU legislation?
2. How aware are the target groups of them?
3. To what extent the target groups are ready to exercise their climate rights, and/or
4. What needs do the target groups have in order to extending their climate rights?

In order to achieve satisfactory answers to these questions, we take the following steps. We begin by conceptually establishing the scope of climate rights. We will start this kind of mapping of the problem from the general scientific conceptual framework of the idea itself, we will trace its location in common European law, and we will compare it with the specific conditions and situation in Bulgaria. This approach allows us to optimally use the international expert and legal potential, and to formulate more precisely the analytical needs for research in Bulgaria. We present the results in a separate chapter of this report.

Our next step is a detailed review and analysis of the existing practices/actions of the target groups in Bulgaria regarding climate rights, as well as their needs. Building on the analytical knowledge gained in the previous chapter, here we collect and analyze data using the following methods:

- a review of available information and publications on the topic, including statistical data on the general public's understanding and attitudes towards climate change, related policies, issues and rights;
- surveying representatives of the project's target groups through a dedicated questionnaire;
- focus group to refine the information received.

If there is a need to achieve an even more detailed understanding of the issues and the data obtained, we also conduct individual semi-structured interviews with selected representatives of the target groups.

We describe the way of applying the selected methods and the way of their use for collecting reliable data in a dedicated chapter of the study.

After performing the listed research actions, we present the findings of our research to a wide audience composed of representatives of the project's target groups, but also representatives of government institutions, researchers, lawyers, journalists and other interested parties. To this end, we will hold an open public event dedicated to how different target groups exercise their climate rights.

At the end of the report, we present the analytical observations and answers to the research questions posed, which the data collected and the discussion with the stakeholders led us to. Beyond the scientific text, the project allows us to offer a 'translation' of the main research findings into the language of a wider audience through journalistic reporting presenting the problematic and human aspects of climate rights. Our hope is that through all this we will take a decisive step towards the realization of the goals of the project in Bulgaria.

We will present all the findings, of course, at the final event of the project for the exchange of experience at the European level, to be held online with the participation of the European Commission, as well as at other scientific and practical forums related to the climate rights of citizens.

Target groups of the study

Subject of our scientific interest are the following target groups as a priority: local communities, climate activists, environmental protection organizations and other interested citizens. In Bulgaria, we specify them as the following:

- Local people from local communities affected by specific climate-related problems due to their place of residence or work, such as Pernik, Galabovo, Dimitrovgrad, Beli Bryag, Troyanovo, places where the climate problem is localized.
- Climate advocates. This broader term includes activists at the local and national level, but we extend the group to include experts from conservation organizations, companies, think tanks, research institutes, and more.
- Citizens and civil organizations. This category includes advocates for a clean environment or various rights and causes that are in one way or another related to or affected by climate change - directly or indirectly. The group includes, for example, defenders of the rights of women, sexual or ethnic minorities, farmers, health-food activists, patients and victims of specific diseases that are aggravated by climate change, and others. We use the term "civil organizations" as a more precise reflection of our scientific interest in their people

Some additional, specific subgroups whose representatives may also participate in the study are e.g

- journalists and communicators covering climate and human rights issues, as well as
- lawyers, who in one way or another are involved in the implementation and defense of climate rights of citizens or their organizations, fall into the target group of the research. This definition can also include defenders of rights related to or affected by climate. In general, the bar associations, as well as other members of the justice system, are not included in the current study, but we realize that it is important for the future to analyze the understanding and readiness of the legal profession and the administration of justice / lawyers, prosecutors, the investigation, judges etc./ for asserting climate rights.

Why don't we include the state institutions? They are not part of the main target group, but would also be of analytical interest subsequently. It would be good to investigate how aware are they of their obligation to protect specific climate rights and how familiar are they with the procedures established in laws/regulations to ensure citizens' access to information and justice). In the project, state institutions are treated as a participant/stakeholder. It is planned that they will participate in the national events to explain to the target groups what are the policies and measures at the state level for adaptation to climate change.

- The general public is also of research interest. We answer it by reviewing the literature and available analyzes and reports, for example the [2020 Eurobarometer analysis](#)

We put one criterion "before parentheses": we include in the specific target group only participants who advocate for overcoming climate change. We exclude such advocates who serve business interests in one way or another (e.g. TPS related to Kovachki). This requirement represents an important qualitative criterion in the selection of research participants.

Chapter 1. Data collection - methods and considerations

Surveying of target groups

For the needs of the survey, we are compiling a specialized questionnaire aimed at the main target groups. We aim to get answers from at least **101 respondents**, in order to have a full statistical processing and reliability of the data.

When recruiting survey participants, we are guided by the following considerations of an ethical and scientific nature:

- to collect the most accurate information from the research participants;
- to avoid the risk of unintended impact on data, for example through misleading questions;
- to ensure the security, safety, and peace of mind of the participants, which will guarantee an impartial and complete submission of information by them.

It is for these reasons that we choose to conduct the survey online. This choice allows us to reach the desired number of participants from the precisely defined target groups through the position of "BlueLink" as an established network for exchange and communication among defenders of the climate, nature and human rights in Bulgaria. In addition, we benefit from the precise targeting of a target audience offered by the commercial social network "Facebook", which currently ranks [second in terms of number of users](#)¹ in Bulgaria, right after YouTube.

The use of an online questionnaire significantly eases the processing of the results. At the same time, it presents us with specific practical and ethical limitations, which we carefully address, in view of good research practice and the legal requirements for processing personal data applicable in the EU and Bulgaria.

Through the survey, we seek answers to the following research questions:

- How aware are the target groups of their climate rights?
- To what extent the target groups are ready to exercise their climate rights, and/or
- What needs do the target groups have for extending their climate rights?

Here we clarify how we formulate the questionnaire to answer those questions

Statistical information

In Part I of the questionnaire, we collect statistical information about respondents that will be used for analytical purposes. The first analytical category is age. It aims to detect possible differences in responses, especially between young people and people of a more advanced, active age.

For this purpose, we adopt the following age groups:

- Children or minors - according to the definition adopted by the United Nations Children's Fund UNICEF and the Convention on the Rights of the Child, as well as the Child Protection Act, these are all people under the age of 18.

¹ Kemp S. 2023. [Digital 2022: Bulgaria](#). *Datareportal*. Kepios.

- Young people. Researchers and institutions handle differently the concept of "youth". According to the Supplementary Provisions of the Youth Act, for example, "youths" are persons aged 15 to 29 years. The National Youth Strategy (2010-2020) also targets people aged 15 to 29. In EU materials aimed at young people who are outside the employment, education or training systems, the age category is initially 15-24, and subsequently it was extended to 15-29 years. In view of the fact that the research is carried out within the framework of a project funded by the EU, we perceive as "young" people from 18 to 29 years of age.
- People of active age. The National Statistical Institute specifies that the age limits of this group in 2022 are from 16 to the age of 61 years and 10 months for women and 64 years and 5 months for men. Since we adopted a young age group, we introduce 30 years as the lower limit of the active age group and 64 as the upper limit.
- Elderly. The last age group we handle includes potential respondents over 65 years of age.

The second analytical statistical category is gender. Its analysis is determined by two factors. First of all, from BlueLink's previous research and practical interest in the relationship between climate justice and women's rights. And second - from the EU's requirement to integrate gender aspects in the implementation of the projects financed under the program.

As a result of confusion created in Bulgaria regarding the use of the scientific term "gender", we use the term "gender" as a binary category /male or female/ by which we give the participants the opportunity to define themselves - or refuse to do so. In this way, we can effectively analyze the data obtained, albeit without the detailed methodological breakdown of gender identities used by Eurostat.

Finally, we categorize the participants statistically and according to their belonging to the target groups of the research and the project, as we defined them in the previous chapter. When filling out the questionnaire, participants select all the groups to which they self-identify as belonging.

Due to limitations in the scope and objectives of the present study, we do not introduce other analytical statistical categories.

Essential information

Substantive responses to the research objectives of the study are located in Part II. Research objectives questions related to climate rights.

First of all, we suggest that the participants self-assess their familiarity with the concept of "climate rights" on a well-known rating scale from 1 to 5 in Bulgaria. Thus, we can compare their personal judgment of how understandable it is for them, with the actual knowledge of the matter, which they demonstrate in the next question: "which of the rights listed below are related to the climate?". In accordance with the recommendations of the legal analysis /Chapter 3/, we suggest that participants choose as many of the following rights as they wish:

- Right of life
- Right to a healthy living environment /clean air, food and water/.
- Right to protection of home/property/life from natural disasters.
- A right to social justice in addressing climate change
- Right to participate in decision-making on climate change mitigation and adaptation
- Right to measures and actions by the state and other persons to ensure adaptation to climate change.
- Right to compensation for damages caused by actions or omissions that lead to climate disasters.
- Other rights /please write what in the next question/**

The third question invites respondents to describe in free text other rights that they believe are related to climate.

The fourth question in this part clarifies whether the participants have ever taken one or more of the following actions in defense of their own or others' climate rights, also pre-defined by the legal analysis:

- Seeking reliable information about climate change and its consequences.
- Litigation for the protection of climate rights.
- Participation in administrative procedures related to protection of climate rights (e.g. submission of complaints and alerts).
- Participating in the creation of climate laws and policies.
- Other actions (Please specify what in the next question)**
- I have not taken any action**

The listed options also rest on legal analysis. Participants can also suggest other actions in free text.

Of interest are the reasons why participants did not take any action. We ask them this question separately, in case they didn't choose any of the options.

The next question is how willing the participants are to take action in defense of their climate rights. If they answer in the affirmative, we check exactly what kind of action they want to take, giving them the opportunity to indicate all applicable options among:

- Acquiring reliable information about climate change and its consequences
- Litigation for the protection of climate rights
- Participation in administrative procedures related to the protection of climate rights (e.g. Environmental Impact Assessment (EIA) procedures, submission of complaints and alerts)
- Participating in the creation of climate laws and policies
- Other forms of action (please indicate them in the next question)**

Here, too, they get an opportunity to express their desire to take different types of action as well, indicating it in the next question.

The last question essentially clarifies the needs of actors to take follow-up action in defense of their own or others' climate rights? Here, legal research offers the following options, and they can also offer their own:

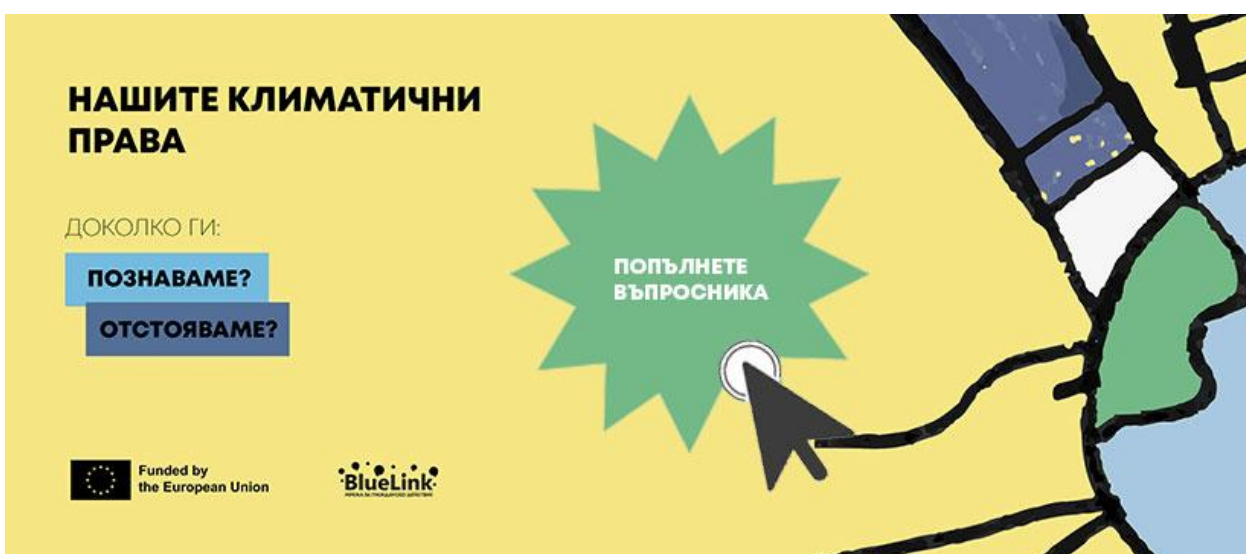
- More information on climate rights
- Climate rights training
- Networking with like-minded people to organize joint actions
- Attracting a wider range of organizations working in the field of climate rights and climate change
- Engaging active state policy to protect climate rights
- Legal assistance
- Financing
- Amendments in climate change mitigation and adaptation laws**
- Communication support for better media coverage**
- Other (please specify in the next question)**

Here, too, respondents are given the opportunity to describe in free text what they would need to protect their own or other people's climate rights.

The final, third part of the questionnaire aims to support the next phases of the research by exploring participants' willingness to engage in them. Those interested are given the opportunity to provide more detailed data to enable us to assess whether they meet the selection criteria for focus group participants and possible interviews, and to contact them. Here again, it is recalled that the provided data on the identity of the participants is not connected with the statistical data provided by them and in the essence of the researched matter. In compliance with the legal requirements, we also give them access to BlueLink's [policy on personal data protection](#), and we reminded them that they can withdraw their consent for further participation at any time.

Distribution of the questionnaire

We distribute the questionnaire on social networks for a period of 4 weeks, until the end of May 2023. To distribute the questionnaire, we use an announcement on BlueLink's website, visual banners on the website, [publications on BlueLink's Facebook page](#), posts in thematic Facebook groups, as well as paid Facebook advertising.

On social networks, the banner is distributed with the following accompanying text:

⚡ There are currently over 2,000 lawsuits worldwide against entire governments and corporations for not taking serious enough action to address climate change and thus violating basic human rights.

? But the term "climate rights" is relatively unknown. What do you know about them?

📄 The BlueLink Foundation and 6 human rights organizations in Europe are investigating the legal framework at the local and European level that allows us to assert our right to protection from climate change. Our goal is to inform and engage people with the topic and at a later stage connect them with lawyers. 🙌

✍️ 🌐 To better structure our efforts, we need your help. Please take 5 minutes to complete our survey: <https://tinyurl.com/ts2jpcdv>.

🎯 The purpose of the survey is to find out how much you know of your climate rights, how willing are you to stand up for them and what support would you need.

👥 We want to reach out to at least 100 respondents: local communities affected by climate change or climate policies, climate activists, environmental organizations and other concerned citizens.

🔔 We would be happy if you share the survey with organizations and individuals who would like to participate! Please spread it to climate experts and activists, journalists, lawyers, environmentalists or just people living in areas affected by the changes!

Here's the poll again: <https://tinyurl.com/ts2jpcdv>

❤️ Thank you!

The banner is distributed as an image to the following target groups via the BlueLink website, thematic mailing lists and Facebook groups:

- Climate defenders - through the mailing list of the Climate Coalition in Bulgaria; FB groups for climate justice;
- Environmentalists, green advocates - through the website and Facebook page of BlueLink.net; mailing lists of ngos@bluelink.net and of the Coalition "To keep nature in Bulgaria"; thematic Facebook groups: Friends of BlueLink; The green octopuses; Coal, shale and tight gas - not for exploration in Bulgaria!; Let's save the dolphins; Let's save Karadere; The Greens on Facebook; Stop CETA!;
- Human rights activists - Facebook groups: Friends of refugees; Working Group "Tolerance, Democracy and Minorities" of DEOS; BOLD - working group; FOR a better country FOR our children; Center for Human Rights
- Affected local people: Facebook page of association LAZUR - Local alternatives for sustainable development - Gorica; Facebook groups Town of Byala; Dolni Vit; For a referendum against the Samokov regional landfill; Greens in Burgas;
- Scientists, specialists, journalists - Facebook groups: Klimateka; Green studies;

We also undertook sponsored distribution to followers of BlueLink's Facebook page, as well as an audience similar to BlueLink's followers.

Separately, we directly send the questionnaire via email or Messenger to:

- The youth climate organization "Fridays for Future"
- Over 60 members of the "Ravni BG" Civil Association, almost completely falling within the perimeter of the target groups.
- European Women's Lobby - Bulgaria and the Bulgarian Fund for Women
- Over 147 members and supporters of the Coalition for a Smoke-Free Life - a collection of organizations and individuals committed to the fight against smoking and the interference of tobacco companies in society, the media and democratic processes.
- More than 54 activists, specialists and representatives of non-governmental and other organizations included in the list of Legal Aid Center "Voice in Bulgaria" for work with refugees and migrants.
- Patient organizations of people with chronic diseases, which, as a rule, are more severely affected by the cleanliness of the environment and climate changes (Association of Bulgarians suffering from asthma, allergies and COPD, Association of patients with respiratory failure and lung transplantation, Bulgarian Society of patients with pulmonary hypertension, National Association of Children and Young People with Diabetes, Association Diabetes II)
- Organizations for the protection of human rights (Bulgarian Helsinki Committee)
- Organizations that fight for clean air ("Air for Health", "Breathe, Bulgaria" and its local branches ("Breathe, Dimitrovgrad", "Breathe, Ruse", "Breathe, Pernik", "Breathe, Devnya", "Breathe, Blagoevgrad", etc.)
- Organizations fighting for children's rights (National Children's Network, UNICEF)
- Parental organizations with regard to a clean environment (For the Food Foundation, "Air for the Children")

As a result of the distribution, the questionnaire was completed by 103 respondents from 3 countries.

Chapter 2. Review of available data and literature

Eurobarometer

The lack of systematized, easily accessible and comprehensible information about the policies related to climate change is the basis of the limited awareness of the interested parties in Bulgaria, and hence their commitment. In general, Bulgarian citizens and other key stakeholders do not have a thorough understanding of the specific risks facing Bulgaria due to climate change, the measures and activities undertaken so far, and the possible options for action.

A special Eurobarometer survey conducted in March-April 2021 shows that 1 in 20 respondents in Bulgaria (5%, which is well below the EU average of 18%) believe that climate change is the single most serious problem of the world. Climate change is ranked at 6th place in the ranking of the most important political problems in Bulgaria, and the share of respondents who mention it is the lowest of all EU member states, which is also the case in 2019. At the same time, nearly 9 in 10 respondents in Bulgaria (89%, which is close to the EU average of 90%) agree that greenhouse gas emissions should be reduced to a minimum while offsetting other emissions in order to make the EU economy climate-neutral by 2050. Nearly two-thirds of respondents (63%, which is below the EU average of 75%) believe that money from the National Recovery and Resilience Plan should be invested mainly in the new green economy.

A survey of the European Council on Foreign Relations (ECFR), conducted by "Alfa Research" in January 2021, shows that according to 85% of Bulgarian citizens, climate change and global warming are a problem of extreme importance. Despite the great interest in the topic, three quarters of the respondents are not informed about the Bulgarian position and would like more discussion from the official authorities on what is planned. The need for additional information is indicated by 51% of Bulgarians who would participate in educational initiatives on the subject. The National Climate Change Adaptation Strategy 2030 finds that awareness of the specific issues of climate change adaptation both among the public and among other stakeholders remains more limited.

Chapter 3. Results of the questionnaire

The data presented by Eurobarometer is not much different from the results of the BlueLink Foundation questionnaire. The need for reliable and timely information is cited as one of the most important factors for environmental activism and action to protect climate rights.

The following target groups were included in the BlueLink survey: representatives of non-profit organizations or groups interested in climate-related issues and/or policies (48.5% of respondents); citizens or professionals interested in climate-related issues and/or policies (42.7%); advocates for a clean environment and environmentally-friendly life (40.8%); climate protection advocates (23.3%); members of local communities affected by climate change or policies (11.7%); journalists and public communicators (9.7%); human rights activists interested in climate-related issues and/or policies (6.8%); lawyers and lawyers (5.8%); and other representatives of the target groups, self-defined their field of activity as different from the above (6.9%). Percentages exceed 100 because respondents were allowed to indicate more than one answer or category.

Among the 103 respondents, women predominate (65%) compared to men (32%), and in terms of age group, citizens aged between 31-64 years prevail (with as many as 84.5%) (young people between the ages of 18-29 and adults, over 65 years old representatives of the target group, are represented by 6.8% and 8.7% respectively in the conducted research). According to the self-assessment of the participants, 37.9% of them are relatively well acquainted with the concept of "climate rights". The questionnaire allows them to use a five-point scale to rate their knowledge, with 1 meaning "poorly familiar" and 5 meaning "excellent knowledge". The data are as follows: 1 (18.4%), 2 (12.6%), 3 (37.9%), 4 (28.2%), 5 (2.9%).

The main motive is the need for reliable information and raising awareness. To the three questions of - what actions have you taken, or would you take, and what support would you need to protect your own or others' climate rights - the leading answer (about 70%) is the need for information about climate change and its consequences.

To the question "Which of the following rights are related to climate?" as many as 92.2% of respondents indicate the right to a healthy living environment, which includes clean air, clean water and food. At second and third place, the respondents indicate the right to participate in decision-making for climate change mitigation and adaptation (which directly affects especially those municipalities suffering from severe air pollution coming from thermal power plants) - with 86.4% - and the right of social justice in dealing with climate change (indicated by 83.5% of respondents). This brings to the front the growing intersections between environmental and climate policies and concerns about the impact on poorer communities. A large percentage of respondents indicate as a climate right the right to take measures and actions by the state and other persons in order to guarantee adaptation to climate change (78.6%). Another 67% cite the right to compensation for damages caused by actions or lack of actions that have led to climate disasters. Answers related to the right to protect home, property and life from natural disasters (55.3%) and the right to life itself (48.5%) are ranked 6th and 7th. Only 2% of respondents indicated other types of rights other than those mentioned.

To the open question "In your opinion, what other climate rights are there?" grouping the answers is a difficult task, due to the subjective and descriptive nature of the inquiry. But again, the trend for the need for information can be drawn: several respondents responded with similar understandings of what other climate rights there are, highlighting the right to information, the right to be protected from misinformation, the right to make an informed choice, the right to timely information and awareness campaigns. A trend is also outlined in the requirements and understandings for social justice policies and the protection of disadvantaged communities, if responses such as "rights of climate refugees", "right to asylum", "rights of Third World peoples" are taken as a common denominator, as well as "the right to a fair distribution of responsibilities and burdens arising from climate change adaptation and mitigation actions". Along with other rights mentioned by the respondents (such as children's rights, right to clean water, right to associate around green policies), two more answers make an impression - aesthetic rights, which bring to the front the option to think in an immaterial direction when it comes to the quality of life and the quality of the environment. The mention of the right to preserve the traditional way of life is also impressive - a possible indicator that green policies and the fight against climate change are going beyond their social range and are already becoming acceptable, if not necessary, even for more conservative groups of society .

To the question "Have you taken any of the following actions to protect your own or other people's climate rights", the answer "Searching for reliable information about climate change and its consequences" comes first with 70.9%. In second place is participation in the creation of climate laws and policies with 27.2%, followed by participation in administrative procedures related to the protection of climate rights, for example reporting to the administration (25.2%), taking no action (14.6%) and litigation for the protection of climate rights (2.9%). A considerable percentage of the research participants took other actions - as many as 24.5% - described in free text, independently by the participants (for example, participation in signatures, protests, educational initiatives, round tables, including those at a high level, setting a good example civic activism, etc.). To the additional question "If you have not taken action to protect climate rights, what is the reason for this?" among the open responses, obstacles such as lack of a clear definition or framework of what climate rights are, lack of legal knowledge or assistance, lack of time or information are observed.

To the double question "Would you like to stand up for your own or other people's climate rights in the future?" and - if yes - "Which of the following forms of action would you take to assert your own or other people's climate rights?", 75.5% of the respondents indicated that they would take action to assert climate rights. 23.5% are hesitant (18.6% answered with "I can't decide" and 4.9% with "I don't know"), and only 1% answered negatively.

To the follow-up question "Which of the listed forms of action would you take?" again the trend is maintained regarding the information factor: the most popular response (84.4%) is the disclosure of

reliable information about climate change and its consequences, followed by participation in the creation of climate laws and policies (54.2%), participation in administrative procedures related to the protection of climate rights (43.4%), litigation in defense of climate rights (18.1%) and other, similar actions (15.7%), again described in free text by the respondents (such as personal restriction of consumption, participating in strikes and protests, conducting research).

The last question, "What would you need to take action to protect your own or others' climate rights?", reaffirms the need for information. The largest percentage indicated the need for more information about climate rights (68%), followed by those who pointed out needs such as connecting with like-minded people in order to organize joint actions (60.2%), training for the protection of climate rights (54.4%), engagement of an active state policy to protect climate rights (53.4%), communication support for better media coverage (52.4%), attracting a wider range of organizations working in this area of climate rights (45.6%), changes in climate change mitigation and adaptation laws (42.7%), funding (32%), advocacy (26.2%) or other (3.9%).

Chapter 4. Focus group results

After processing the results of the questionnaire, the team proceeded to refine the results within a focus group of 15 representatives of CSOs active in the field of environmental protection, human rights and climate policies. The focus group was part of the first event of the project: the Citizens' Forum "Time to Act for Climate Rights", which took place on 27 June at the House of Europe in the capital.

If the main motive that emerged in the answers to the questionnaire was the need for reliable information and awareness raising, the conversations with focus group participants allowed us to summarise the type of information needed by our target groups.

The main information needed is reliable expertise to serve as evidence in court cases. This is necessary because judges are not experts on climate or climate policies, but need to refer to experts². That is to say, the more scientific information the public has, and the more accessible and understandable it is, the more easily they can defend their rights. Conversely, a lack of information leads to a lack of understanding of the problem and a lack of public commitment to solving it. In this context, the problem of the lack of environmental education to civic education was also pointed out.

Unfortunately, Bulgarian institutions do not conduct targeted information campaigns to inform citizens about climate change and the climate policies to address it. There are even often unwilling to provide basic information, such as data from air quality measurement stations. Several participants mentioned that institutions deliberately place stations away from polluters in order to report normal pollution levels. How can people prove pollution in court then? All lawsuits start with the collection of information, said one focus group participant. Without it, the team cannot assess what steps it can take.

Apart from basic environmental information, institutions refuse to provide other types of public information as well. An example of this is the claim of Sofia Municipality that the municipality's air quality plan is an internal administrative document that is not subject to public and judicial review. This

² An expert is appointed at the request of the party or ex officio when special knowledge in the field of science, art, crafts and others is needed to clarify some issues arising in the case. (2) The court may also appoint more experts when this is necessary in view of the circumstances of the case." Article 195 of the Civil Procedure Code.

led to a criminal procedure in the EU against Bulgaria. Another example is the refusal of the institutions in 2019 to say on what grounds the state-owned Maritsa East 2 thermal power plant was granted a derogation from the obligation to upgrade its air purification installation. This information is important if the public is to be able to protect itself. The lawyers arguing against the derogation only had access to a draft of the derogation decision, which made it hard to prepare the best arguments in court.

When institutions do provide information, it is either difficult to understand or incomplete, some respondents pointed out. Citizens, for example, do not have the legal right to choose the type of pollutant to see data on, nor can they request additional measurement stations. Consideration should be given to how institutions can be incentivised to provide information in a more accessible way, one respondent said.

Another problem identified by focus group participants was that the expertise required in court is complex and expensive. In addition, it is difficult to guarantee independent expertise. For example, the national experts had no previous experience in making the necessary assessment in the case against Maritsa East 2. There was no mechanism or methodology for the claimant to prove that the TPP's claims were untrue. The court had, on the one hand, the expert opinion of the TPP's consultants and, on the other hand, the expert opinion of the plaintiffs from the NGOs that brought the case.

Expertise must be paid for by the party requesting it. In such a situation, winning a case rests on the ability of the claimant to secure funding. One of the lawyers in the focus group said, "These cases are decided by the expertise. There is no guarantee of expertise being independent. Everyone who can be called an expert works for municipalities tied to one particular political party. Their independence is invented. It came to the point where we had to become experts. Thanks to that, we persuaded the court to accept what the defendants presented with a pinch of salt."

One of the proposals for addressing the expertise problem was to create an independent scientific council under the Council of Ministers. The shortage of climate specialists in the ministries calls for the creation of a coordinating body within the Council of Ministers to introduce, monitor and develop policies in every field, not just the environment. This independent council of experts should be developed to the extent that it has good, independent expertise. The council must also equally represent citizens, business, municipalities, administration.

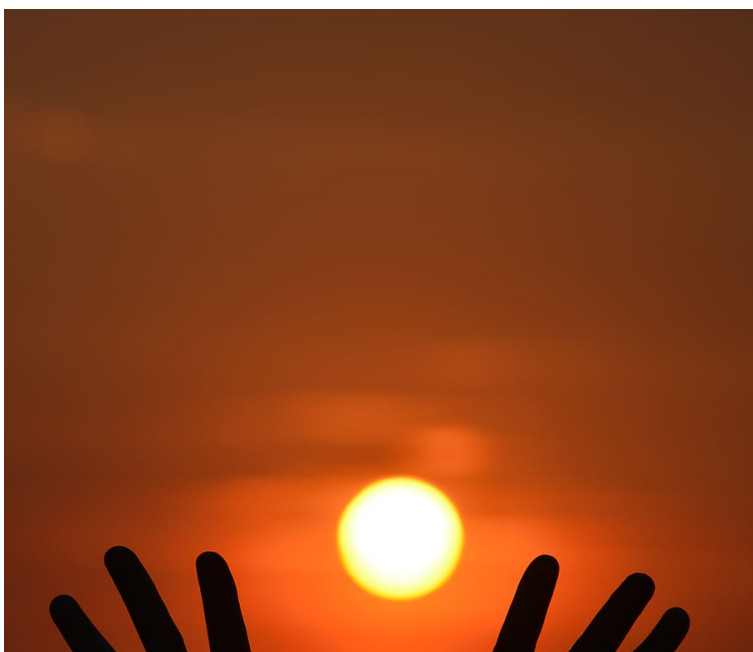
Another interesting finding from the focus group relates to the answer to the question: Which human rights do you identify as climate-related. Without the availability of the ready-made multiple choice answers listed in the questionnaire, most participants did not spontaneously identify clean air lawsuits as climate lawsuits. This was especially true for cases where the defendant emitted a pollutant that was not among the major greenhouse gasses (such as sulfur dioxide). Even the lawyers in the relevant cases did not think they had won climate cases, but rather environmental cases.

The conclusion from the focus group was that the wide definition and concept of climate rights creates the potential for a broad coalition of stakeholders and supporters, as climate rights involve a wide range of stakeholders: climate migrants, children, women, future generations, etc.

Пламен Пеев ♦ Павел Антонов ♦ Полина Славчева

Доклад по дейност 5.1. Картографиране на
политически пейзаж и оценка на нуждите на
гражданското общество

Докладът е част от общия аналитичен доклад по проект “Дискусии
и действия за климата и околната среда”

Фондация “БлуЛинк” 2023

Автори:

Пламен Пеев, PhD
Павел Антонов, PhD
Полина Славчева

Фондация БлуЛинк

Бул. “Сливница” 257, ет.3, София, България
office@bluelink.net, <http://www.bluelink.net/>

Публикация на проект “Дискусии и действия за климата и околната среда” (DACE), финансиран от Европейския съюз и координиран от европейската мрежа “Правосъдие и околна среда” (J&E) в шест европейски страни. Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на авторите и не отразяват непременно позициите на Фондация БлуЛинк или на Европейската Комисия.

Съдържание

[Въведение](#)

[Проект “Дискусии и действия за климата и околната среда” \(DACE\)](#)

[Защо изследваме климатичните права в България?](#)

[Целеви групи на изследването](#)

[Глава 1. Събиране на данни - методи и съображения](#)

[Допитване до целевите групи](#)

[Статистическа информация](#)

[Информация по същество](#)

[Разпространяване на въпросника](#)

[Глава 2. Преглед на налични данни и литература](#)

[Глава 3. Резултати от въпросника](#)

Въведение

Проект “Дискусии и действия за климата и околната среда” (DACE)

Целта на проекта “Дискусии и действия за климата и околната среда” (DACE) е да повиши осведомеността на гражданите в шест европейски страни за климатичните политики, с акцент върху адаптацията към климатичните промени и климатичните права на гражданите, както и да запознае обществеността със съответното климатично законодателство на европейско и национално ниво.

С активиране на мрежа от граждански организации и предоставяне на възможност за обратна връзка искаме да насърчим ангажираността на хората по темата “климатични промени”. Основните целеви групи на проекта са местни общности, климатични активисти, природозащитни организации и други заинтересовани граждани. Целта е да повишим осведомеността им и да генерираме предложения за подобрения към правителства и институции.

За постигане на пълноценно въздействие върху целевите групи, проектът си поставя следните задачи:

1. Да подобрим осведомеността на целевите групи за техните климатични права, вкл. тези с отношение към адаптацията³ (съдържание)
2. Да подобрим осведомеността на целевите групи за законодателството на европейско и национално ниво с отношение към климатичните права (процес)
3. Да подкрепим целевите групи при упражняването на климатичните им права (резултат)

Първият етап на проекта съдържа дейности на местно ниво в участващите държави - Австрия, България, Естония, Испания, Словения и Унгария. Сред тях е настоящото изследване, проведено от екипа на българския партньор "БлуЛинк". Вторият етап е среща, на която партньорите по проекта ще споделят опит и сведения от техните държави. Третият етап е съвместен международен семинар за партньорите по проекта, юристи и други експерти от екипа на проекта, както и ключови фигури/институции, които влияят върху политиката/законите в областта на климата. На него се изработват съвместни предложения за подобряване на политиките в областта на адаптацията към климатичните промени и за упражняването на правата на хората, свързани с климата, в съответствие със законодателството на ниво ЕС.

Защо изследваме климатичните права в България?

Концепцията за „климатични права“ е феномен, който позволява да се изследва отношението на отделните индивиди, социални групи, на институциите и на обществото като цяло към климатичните промени през призмата на конкретни права и задължения. Като разглеждаме съществуващите или зараждащи се класове климатични права на международно, европейско и национално ниво, ние можем по-добре да отговорим на въпроса кой, кога и как може да упражни тези права и как това влияе на климата. В рамките на този доклад, ние изследваме обхвата на климатичните права, готовността на целевите групи да ги упражняват, проучваме съществуващата практика за упражняване на такива права; и анализираме възможностите за въвеждане на по-силна и всеобхватна система от права, които да осигуряват достоен живот, здраве и работа при стабилна климатична среда.

Не бихме могли дори да започнем да постигаме задачите на проекта по отношение на посочените целеви групи (местни общности, климатични активисти, природозащитни организации и други заинтересовани граждани) докато не придобием ясна представа за климатичните права на гражданите и начините, по които те са защитени. Ето защо екипът на Фондация "БлуЛинк" си постави следните изследователски въпроси:

1. Кои са релевантните климатични права, дефинирани в законодателството на България и ЕС?
2. Доколко целевите групи са наясно за тях?
3. Доколко целевите групи са готови да упражняват климатичните си права, и/или
4. Каква потребност имат целевите групи от разширяване на климатичните си права?

За да постигнем удовлетворяващи отговори на тези въпроси, правим следните стъпки. Започваме с концептуално установяване на обхвата на климатичните права. Това

³ Смятаме, че адаптацията трябва да бъде обхваната от климатичните права като всеобхватна концепция на проекта.

своеобразно картиране на проблема ще започнем от общата научна концептуална рамка на понятието, ще проследим разположението му в общоевропейското право, и ще го съпоставим с конкретните условия и обстоятелства в България.

Този подход ни позволява да използваме по оптимален начин международния експертен и юридически потенциал, и да формулираме по-прецизно аналитичните потребности за изследване в България. Резултатите представяме в обособена глава на настоящия доклад.

Следващата ни стъпка е детайлен преглед и анализ на съществуващите до момента практики/действия на целевите групи в България по отношение на климатичните права, както и на техните нужди. Като стъпваме на аналитичното познание, придобито в предишната глава, тук събираме и анализираме данни, като използваме следните методи:

- преглед на налични сведения и публикации по темата, включително статистически данни за разбирането и отношението на широката общественост към измененията на климата, свързаните с тях политики, проблеми и права;
- допитване до представители на целевите групи на проекта чрез нарочен въпросник;
- фокус група за прецизиране на получената информация.

При нужда от постигане на още по-детайлно разбиране на проблематиката и получените данни, провеждаме и индивидуални полуструктурирани интервюта с избрани представители на целевите групи.

Начина за прилагане на избраните методи и начина на използването им за събиране на достоверни данни описваме в нарочна глава на изследването.

След като изпълним изброените изследователски действия, представяме находките от изследването ни пред широка аудитория, съставена от представители на целевите групи на проекта, но също представители на държавните институции, изследователи, юристи, журналисти и други заинтересовани страни. За тази цел ще проведем открито публично събитие, посветено на начина, по който различните целеви групи упражняват климатичните си права.

В края на доклада излагаме аналитичните наблюдения и отговори на поставените изследователски въпроси, до които ни доведоха събраните данни и дискусиата със заинтересованите страни. Извън научния текст, проектът ни позволява да предложим „превод“ на основните констатации от изследването на езика на широката аудитория чрез журналистически репортажи, представящи проблемните и човешки аспекти на климатичните права. Надеждата ни е чрез всичко това да направим решителна крачка към осъществяване на целите на проекта в България.

Всички констатации ще представим, разбира се, и на заключително събитие на проекта за обмен на опит на европейско ниво, проведено онлайн с участието на Европейската комисия, както и на други научни и практически форуми, свързани с климатичните права на гражданите.

Целеви групи на изследването

Предмет на научния ни интерес са приоритетно следните целеви групи: местни общности, климатични активисти, природозащитни организации и други заинтересовани граждани. В България ги прецизираме по следния начин:

- Местни хора от местни общности, засегнати от специфични проблеми свързани с климата поради мястото им на живеене или на работа, като например Перник, Гълъбово, Димитровград, [Бели бряг, Трояново](#), където климатичният проблем е локализиран.
- Застъпници за климата. Това по-широко понятие включва активисти на местно и национално ниво, но разширяваме групата и към експерти от природозащитни организации, компании, мозъчни тръстове, научни институти и други.
- Граждани и граждански организации. Тази категория включва застъпници за чиста околна среда или различни права и каузи, които по един или друг начин са свързани с или засегнати от климатичните промени - пряко или индиректно. Групата включва например защитници на правата на жените, сексуални или етнически малцинства, на фермерите, здравословното хранене, пациенти и жертви на специфични заболявания, които се влошават от климатичните промени, и други. Използваме понятието “граждански организации” като по-прецизно отразяващо научния ни интерес върху хората тяхната

Някои допълнителни, специфични подгрупи, чиито представители също могат да участват в изследването са например

- журналисти и комуникатори, отразяващи темите на климата и човешките права, както и
- юристи, които по един или друг начин са ангажирани с прилагането и отстояването на климатични права на гражданите или техните организации, попадат в целевата група на изследването. Това определение може да включва както защитници на права, свързани или засегнати от климата. Общо адвокатските колегии, както и останалите членове в правосъдната система не са включени в настоящото проучване, но си даваме сметка, че е важно за в бъдеще да се анализира разбирането и готовността на юридическото съсловие и органите за правораздаване /адвокати, прокурори, следствието, съдии и др./ за отстояване на климатични права.

Защо не включваме държавните институции? Те не са част от основната целева група, но също биха представлявали аналитичен интерес впоследствие. Би било добре да проучим доколко осъзнават задължението си да защитават конкретни климатични права и доколко са запознати с установените в закони/наредби процедури за осигуряване на достъп на гражданите до информация и правосъдие). В проекта държавните институции са третирани като участник/заинтересована страна. Предвидено е те да участват в националните събития, за да разяснят на целевите групи какви са политиките и мерките на държавно ниво за адаптация към климатичните промени.

- Широката общественост също представлява изследователски интерес. Отговаряме му чрез преглед на литературата и налични анализи и доклади, например [Евробарометър - анализ от 2020 г.](#)

Един критерий извеждаме “пред скоби”: включваме в специфичната целева група само участници, които се застъпват за преодоляване на климатичните промени. Изключваме такива застъпници, които обслужват по един или друг начин бизнес интереси (напр.

свързани с Ковачки ТЕЦ). Това изискване представлява важен качествен критерий при селекцията на участници в изследването.

Глава 1. Събиране на данни - методи и съображения

Допитване до целевите групи

За нуждите на допитването съставяме специализиран въпросник, насочен към основните целеви групи. Поставяме си за цел да получим отговори от поне **101 респонденти**, с цел пълноценна статистическа обработка и надеждност на данните.

При набирането на участници в допитването се ръководим от следните съображения от етично и научно естество:

- да съберем максимално точна информация от участниците в изследването;
- да избегнем риска от неволно въздействие върху данните, примерно чрез предопределящи или подсказващи въпроси;
- да обезпечим сигурност, безопасност и спокойствие на участниците, което да гарантира безпристрастно и пълноценно подаване на информация от тях.

С оглед на тези съображения избираме да проведем допитването онлайн. Този избор ни позволява да достигнем до желания брой участници от точно определените целеви групи чрез позицията на “БлуЛинк” като утвърдена мрежа за обмен и комуникация сред защитниците на климата, природата и човешките права в България. В допълнение се възползваме и от прецизното таргетиране на целева аудитория, предлагано от комерсиалната социална мрежа “Фейсбук”, която към момента е [втората по брой ползватели](#)⁴ в България след YouTube.

Използването на онлайн въпросник осезаемо облекчава обработването на резултатите. Същевременно то ни изправя пред специфични практически и етични ограничения, които внимателно адресираме, с оглед на добрата изследователска практика и законовите изисквания за обработване на лични данни, приложими в ЕС и България.

Чрез допитването търсим отговори на следните изследователски въпроси:

- Доколко целевите групи са наясно с климатичните си права?
- Доколко целевите групи са готови да упражняват климатичните си права, и/или
- Каква потребност имат целевите групи от разширяване на климатичните си права?

Тук изясняваме как формулираме въпросника за да им отговорим.

Статистическа информация

В Част I от въпросника събираме статистическа информация за респондентите, която ще се използва за аналитични цели. Първата аналитична категория е възраст. Тя има за цел

⁴ Kemp S. 2023. [Digital 2022: Bulgaria](#). Datareportal. Kepios.

да долови евентуални различия в отговорите, най-вече между младите хора и хората в по-напреднала, активна възраст.

За тази цел възприемаме следните възрастови групи:

- Деца или непълнолетни - по възприетата дефиниция от детския фонд на ООН UNICEF и Конвенцията за правата на децата, както и Закона за закрила на детето това са всички хора до 18 годишна възраст.
- Млади хора. Изследователи и институции боравят с различни понятия за "младежи". Според Допълнителните разпоредби на Закона за младежта⁵, например, "младежи" са лица на възраст от 15 до 29 години. Националната стратегия за младежта (2010-2020) също таргетира хора на възраст от 15 до 29. В материали на ЕС, предназначени за млади хора, които се намират извън системите на заетост, образование или обучение, възрастовата категория отначало е 15-24 години, а в последствие е разширена на 15-29 години. За целите на настоящото изследване дефинираме младите хора. С оглед на това, че изследването се извършва в рамките на проект, финансиран от ЕС, възприемаме като "млади" хората от 18 до 29 годишна възраст.
- Хора в активна възраст. Националният статистически институт⁶ уточнява че възрастовите граници на тази група през 2022 са от 16 до навършването на 61 години и 10 месеца за жените и 64 години и 5 месеца за мъжете. Тъй като сме възприели младежка възрастова група, въвеждаме 30 години като долна граница на групата на хората в активна възраст, и 64 - като горна.
- Възрастни хора. Последната възрастова група, с която боравим, включва потенциални респонденти с над 65 годишна възраст.

Втората аналитична статистическа категория е пол. Анализът по нея се обуславя от два фактора. Най-напред - от досегашния изследователски и практичен интерес на "БлуЛинк" към връзката между климатична справедливост и женски права⁷. И второ - от изискването на ЕС за интегриране на джендър аспектите в изпълнението на финансираните по програмата проекти.

В резултат от създадено в България обръкване⁸ относно употребата на научното понятие "джендър" използваме термина "пол" като бинарна категория /мъжки или женски пол/, по която даваме на участниците възможността да се самоопределят - или да откажат да го направят. По този начин можем ефективно да анализираме получените данни, макар без детайлната методологическа разбивка на полови идентичности, използвана от Евростат⁹.

Последно, категоризираме статистически участниците и по принадлежността им към целевите групи на изследването и проекта, така, както ги дефинирахме в предходната глава. При попълване на въпросника участниците избират всички групи, към които се самоопределят че принадлежат.

Поради ограниченията в обхвата и целите на настоящето изследване не въвеждаме други аналитични статистически категории.

⁵ Република България. 2012. [Закон за младежта](#). *Lex.bg*

⁶ НСИ 2023. [Население под, във и над трудоспособна възраст по области, общини и местоживееене](#).

⁷ Барова, В. 2021. [Климатична справедливост за женски права](#). *Евромедан*. БлуЛинк.

⁸ Даскалова et al. 2020. [След бурята - как да възстановим политическия диалог и подкрепящия дискурс срещу онлайн насилието, основано на пола, в България](#). Фондация БлуЛинк/FIRN

⁹ Eurostat. 2021. [Methodological manual for the EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence \(EU-GBV\): 2021 edition](#)

Информация по същество

Съдържателните отговори по изследователските цели на изследването са разположени в Част II. Въпроси по целите на изследването, свързани с климатичните права.

Най-напред предлагаме на участниците да самооценят по добре позната в България оценъчна скала от 1 до 5 запознатостта си с понятието “климатични права”. Така можем да съпоставим личната им преценка доколко разбираемо е то за тях, с действителното познаване на материята, което демонстрират в следващия въпрос: “кои от изброените по-долу права са свързани с климата?”. Съобразно препоръките от правния анализ /Глава 3/, предлагаме на участниците да изберат колкото желаят измежду следните права:

- Право на живот
- Право на здравословна среда за живот /чист въздух, храна и вода/.
- Право на защита на дома/имуществото/живота от природни бедствия.
- Право на социална справедливост при справяне с климатичните промени
- Право на участие при вземането на решения за смекчаване на изменението на климата и адаптация
- Право на мерки и действия от държавата и други лица, които да гарантират адаптация към климатичните промени.
- Право на компенсации за вреди, нанесени от действия или бездействия, довели до климатични бедствия.
- Други права /моля, напишете какви в следващия въпрос/**

Третият въпрос кани респондентите да опишат в свободен текст други права, които според тях са свързани с климата.

Четвъртият въпрос в тази част изяснява дали участниците някога са предприели едно или повече от следните действия в защита на своите или чужди климатични права, също дефинирани предварително от правния анализ:

- Търсене на надеждна информация за климатичните промени и техните последствия.
- Водене на съдебни дела за защита на климатични права.
- Участие в административни процедури, свързани със защита на климатични права (напр. подаване на жалби и сигнали).
- Участие при създаването на закони и политики за климата.
- Други действия (Моля да посочите какви в следващия въпрос)**
- Не съм предприемал/а никакви действия**

Изброените опции също почиват на юридическия анализ. Участниците могат също да предложат други действия в свободен текст.

Интерес представляват причините, поради които участниците не са предприемали никакви действия. Този въпрос им поставяме отделно, в случай, че не са избрали нито една от опциите.

Следващият въпрос е доколко участниците имат желание да предприемат действие в защита на климатичните си права. В случай, че отговорят утвърдително, проверяваме какъв точно вид действие искат да предприемат, като им даваме възможност да посочат всички приложими опции измежду:

- Придобиване на надеждна информация за климатичните промени и техните последици
- Водене на съдебни дела за защита на климатични права
- Участие в административни процедури, свързани със защита на климатични права (напр. процедури по оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС), подаване на жалби и сигнали)
- Участие в създаването на закони и политики за климата
- Други форми на действие (моля, посочете ги в следващия въпрос)**

Тук също те получават възможност да изразят желание да предприемат и различни видове действие, като го посочат в следващия въпрос.

Последният въпрос по същество изяснява нуждите на участниците, за да предприемат последващи действия в защита на свои или чужди климатични права? Тук юридическото изследване предлага следните опции, като те могат да предлагат и собствени:

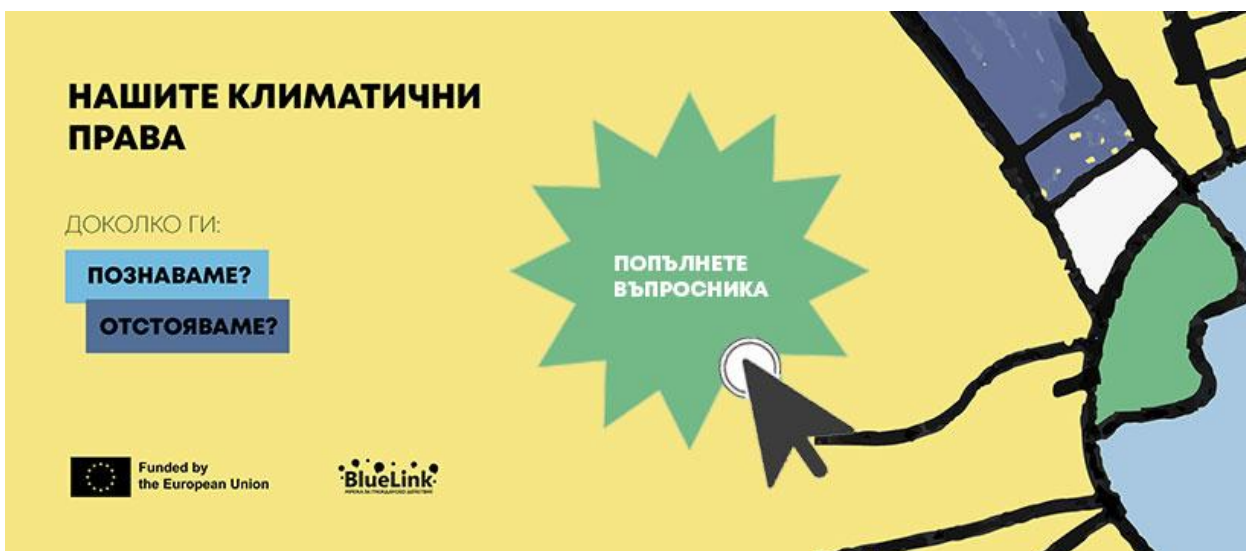
- Повече информация за климатичните права
- Обучение за защита на климатичните права
- Връзка със съмишленици за организиране на съвместни действия
- Привличане на по-широк кръг организации, които работят в сферата на климатичните права и климатичните промени
- Ангажиране на активна държавна политика за защита на климатичните права
- Адвокатска помощ
- Финансиране
- Промени в законите за ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени**
- Комуникационна подкрепа за по-добро медийно отразяване**
- Друго (моля, посочете в следващия въпрос)**

Тук също респондентите получават възможност в свободен текст да опишат от какво биха имали нужда, за да защитават свои или чужди климатични права.

Заклучителната трета част от въпросника има за цел да подпомогне следващите фази на изследването, като проучва желанието на участниците да се включат в тях. На желаещите се дава възможност да предоставят по-детайлни данни, които да ни позволят да оценим дали попадат в критериите за селекция на участници във фокус група и евентуални интервюта, и да се свържем с тях. Тук отново се припомня, че предоставените данни за идентичността на участниците не се свързват с предоставените от тях статистически данни и по съществуващото на изследваната материя. В изпълнение на законовите изисквания им даваме достъп и до [политиката ни за защита на личните данни](#) на БлуЛинк, и им припомняме, че могат да оттеглят съгласието си за по-нататъшно участие по всяко време.

Разпространяване на въпросника

Разпространяваме въпросника в социалните мрежи за период от 4 седмици, до края на м.май 2023. За разпространение на въпросника използваме [анонс на сайта на БлуЛинк](#), визуални банери на сайта, [публикации на Фейсбук страницата на БлуЛинк](#), публикации в тематични Фейсбук групи, както и платена Фейсбук реклама.

В социалните мрежи банерът се разпространява със следния съпровождащ текст:

BlueLink.net
Публикувано от Polina Slavcheva · 9 май ·

⚡ В света има над 2000 дела срещу цели правителства и корпорации за това, че не предприемат достатъчно мерки за борба с климатичните промени. Тези мерки включват борба със замърсяването на въздуха и защита на хората от растящия брой природни бедствия: екстремни температури, наводнения, засушавания.

? Но терминът „климатични права“ е сравнително непознат. Какво знаете за тях, имате ли желание да ги отстоявате и от каква подкрепа бихте имали нужда?

✍️ Молим да попълните н... [Вижте повече](#)

⚡ В момента в света се водят над 2000 дела срещу цели правителства и корпорации за това, че не предприемат достатъчно сериозни мерки за справяне с

климатичните промени и така нарушават базови човешки права.

? Но терминът „климатични права“ е сравнително непознат. Какво знаете за тях?

📄 Фондация "БлуЛинк" и 6 правозащитни организации в Европа проучват правната рамка на местно и европейско ниво, която позволява отстояването на правото ни на защита от климатичните промени. Целта ни е да информираме и ангажираме хората с темата и на по-късен етап да ги свържем с адвокати. 🗨️

✍️ 📧 За да структурираме усилията си по-добре, имаме нужда от вашата помощ. Молим да отделите 5 минути, за да попълните нашата анкета: <https://tinyurl.com/ts2jpcdv>.

🎯 Целта на анкетата е да разберем доколко познавате своите климатични права, доколко имате желание да ги отстоявате и от каква подкрепа бихте имали нужда.

👥 Искаме да достигнем поне 100 респондента: местни общности, засегнати от климатичните промени или от климатичните политики, климатични активисти, природозащитни организации и други заинтересовани граждани.

📣 Ще се радваме да споделите анкетата с организации и личности, които биха искали да участват в нея! Молим да я разпространите до климатични експерти и активисти, журналисти, адвокати, природозащитници или просто хора, живеещи в райони, засегнати от промените!

Ето анкетата отново: <https://tinyurl.com/ts2jpcdv>

❤️ Благодарим!

Банерът се разпространява като изображение до следните целеви групи през сайта на БлуЛинк, тематични мейлинг листи и Фейсбук групи:

- Защитници на климата - през мейлинг листа на Коалиция за климата в България; ФБ групи за климатична справедливост;
- Природозащитници, зелени адвокати - през уеб сайта и ФБ страницата на BlueLink.net; мейлинг листовете ngos@bluelink.net и на Коалиция "За да остане природа в България"; тематичните ФБ групи: Приятели на БлуЛинк; Зелените октоподи; Въглищен, шистов и тайт газ - не на проучванията в България!; Да спасим делфините; Да спасим Карадере; Зелените във Фейсбук; Стоп СЕТА!;
- Правозащитници - ФБ групи: Приятели на бежанците; Работна група "Толерантност, демокрация и малцинства" на ДЕОС; БОЛД - работна група; ЗА по-добра държава НА децата ни; Център за човешки права
- Засегнати местни хора: ФБ страница на сдружение ЛАЗУР - Локални алтернативи за устойчиво развитие - Горица; ФБ групи Град Бяла; Долни Вит; За референдум против регионално депо Самоков; Зелените в Бургас;
- Учени, специалисти, журналисти - ФБ групи: Климатека; Зелени проучвания;

Предприехме и спонсорирано разпространение до последователите на Фейсбук страницата на БлуЛинк, както и до аудитория, сходна до последователите на БлуЛинк.

Отделно, директно изпратихме въпросника по имейл или Месинджър до:

- Младежката климатична организация “Петъци за бъдеще”
- Над 60 членове на Гражданско обединение “Равни БГ”, почти напълно попадащи в периметъра на целевите групи.
- Европейско женско лоби - България и Българския фонд за жените
- Над 147 членове и симпатизанти на Коалиция за живот без тютюнев дим - съвкупност от организации и индивиди, ангажирани в борбата срещу тютюнопушенето и вмешателството на тютюневите компании в обществото, медиите и демократичните процеси.
- Над 54 активисти, специалисти и представители на неправителствени и други организации, включени в списъка на Център за правна помощ “Глас в България” за работа с бежанци и мигранти.
- Пациентски организации на хора с хронични заболявания, които по правило са по-тежко засегнати от чистотата на околната среда и климатичните промени (Асоциация на българите, боледуващи от астма, алергии и ХОББ, Сдружение на пациентите с дихателна недостатъчност и белодробна трансплантация, Българско дружество на пациентите с белодробна хипертония, Национална асоциация на децата и младите хора с диабет, Асоциация диабет II)
- Организации за защита на човешките права (Български хелзинкски комитет)
- Организации, които се борят за чистотата на въздуха (“Въздух за здраве”, “Дишай, България” и местните му клонове (“Дишай, Димитровград”, “Дишай, Русе”, “Дишай, Перник”, “Дишай, Девня”, “Дишай, Благоевград”, тн.)
- Организации, които се борят за детски права (Национална мрежа за децата, УНИЦЕФ)
- Родителски организации с отношение към чистата околна среда (Фондация “За храната”, “Въздух за децата”)

В резултат от разпространението въпросникът е попълнен от 103 респонденти от 3 държави.

Глава 2. Преглед на налични данни и литература

Eurobarometer

Липсата на систематизирана, леснодостъпна и разбираема информация относно политиките, свързани с изменението на климата, стои в основата на ограничената информираност на заинтересованите страни в България, а оттам – и на тяхната ангажираност. Като цяло българските граждани и останалите ключови заинтересовани страни нямат задълбочено разбиране относно специфичните рискове, пред които е изправена България поради изменението на климата, предприетите до момента мерки и дейности, както и относно възможните варианти за действие.

Специално проучване на Евробарометър, проведено в периода март-април 2021 г. показва, че един на всеки 20 респондента в България (5%, доста под средната стойност за ЕС от 18%) вярва, че изменението на климата е единственият най-сериозен проблем пред света. Изменението на климата е на шесто място в класирането на най-важните политически проблеми в България и делът на респондентите, които го споменават, е най-ниският от всички държави членки на ЕС, както е случаят и през 2019 г. В същото време близо девет на всеки десет респондента в България (89%, близо до средната стойност за ЕС от 90%) са съгласни, че емисиите на парникови газове трябва да бъдат намалени до минимум, като същевременно се компенсират останалите емисии, за да стане икономиката на ЕС неутрална по отношение на климата до 2050 г. Близо две трети от анкетираните (63%, под средното ниво за ЕС от 75%) смятат, че парите от Националния план за възстановяване и устойчивост трябва да се инвестират главно в новата зелена икономика.

Проучване на Европейския съвет за външна политика (ЕСВП), проведено от „Алфа Рисърч“ през януари 2021 г. показва, че според 85%, от българските граждани климатичните промени и глобалното затопляне са проблем от изключителна важност. Въпреки големия интерес към темата, три четвърти от респондентите не са информирани за българската позиция и биха искали повече дискусия от официалните власти по това какво се планира. Необходимостта от допълнителна информация посочват 51% от българите, които биха се включили в образователни инициативи по темата. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата 2030 констатира, че осведомеността за конкретните проблеми на адаптацията към изменението на климата както сред обществеността, така и сред други заинтересовани страни остава по-ограничена.

Глава 3. Резултати от въпросника

Представените от Eurobarometer данни не са много по-различни и от резултатите от въпросника на Фондация “БлуЛинк”. Нуждата от достоверна и навременна информация се посочва като един от най-важните фактори за активност в сферата на околната среда и действия за защита на климатичните права.

В проучването на “БлуЛинк” се включиха следните целеви групи: представители на организации или групи с нестопанска цел, заинтересовани от проблемите и/или политиките, свързани с климата (48.5% от респондентите); граждани или професионалисти,

заинтересовани от проблемите и/или политиките, свързани с климата (42.7%); застъпници за чиста околна среда и природосъобразен живот (40.8%); застъпници за опазване на климата (23.3%); членове на местни общности, засегнати от климатичните промени или политики (11.7%); журналисти и обществени комуникатори (9.7%); правозащитници, заинтересовани от проблемите и/или политиките, свързани с климата (6.8%); адвокати и юристи (5.8%); и други представители на целевите групи, самоопредели своята сфера на дейност като различна от горепосочените (6.9%). Процентните стойности надхвърлят 100 поради оставената възможност анкетираните да посочат повече от един отговор или категория.

Сред 103-те респондента преобладават жените (65%) спрямо мъжете (32%), а по отношение на възрастовата група преобладават (с цели 84.5%) гражданите на възраст между 31-64 години (младите на възраст между 18-29 годишна възраст и възрастните, над 65-годишни представители на целевата група, са представени съответно с 6.8% и 8.7% в проведеното изследване). Според самооценката на участниците, 37.9% от тях са сравнително добре запознати с понятието “климатични права”. Въпросникът дава възможност да използват петобална система, за да оценят познанията си, като с 1 се означава “слабо запознат/а”, а с 5 се означава “отлично запознат/а”. Данните са, както следва: 1 (18.4%), 2 (12.6%), 3 (37.9%), 4 (28.2%), 5 (2.9%).

Като основен мотив се очертава нуждата от надеждна информация и повишаване на осведомеността. На трите въпроса: какви действия сте предприемали или бихте предприели и от каква подкрепа бихте имали нужда, за да защитавате свои или чужди климатични права, водещият отговор (около 70%) е нуждата от информация за климатичните промени и техните последици.

На въпроса “Кои от изброените по-долу права са свързани с климата?” цели 92.2% от отговорилите посочват правото на здравословна среда на живот, което включва чист въздух, чиста вода и храна. На второ и трето място респондентите посочват правото на участие при вземането на решения за смекчаване на изменението на климата и адаптация (което пряко засяга особено тези общности, страдащи от силно замърсяване на въздуха, идващо от ТЕЦ-овете) – с 86.4% – и правото на социална справедливост при справянето с климатичните промени (посочено от 83.5% от анкетираните). Това извежда на преден план все по-големите допирни точки между екологичните и климатични политики и опасенията от засягане на по-бедните общности. Голям процент от анкетираните посочват като климатично право и правото на мерки и действия от държавата и други лица, които да гарантират адаптация към климатичните промени (78.6%). Други 67% назовават правото на

компенсации за вреди, нанесени от действия или бездействия, довели до климатични бедствия. На шесто и седмо място се класират отговорите по линия на правото на защита на дома, имуществото и живота от природни бедствия (55.3%) и чистото право на живот (48.5%). Респондентите, посочили друг вид права, различни от упоменатите, са едва 2%.

На отворения въпрос “Според Вас, какви други *климатични права* има?” групирането на отговори е трудна задача, поради субективния и описателен характер на запитването. Но все пак отново може да се очертае тенденцията за нуждата от информираност: няколко респондента са отговорили със сходни разбирания за това какви други климатични права има, изтъквайки правото на информация, правото на защита от дезинформация, правото на информиран избор, правото на навременна информация и разяснителни кампании. Очертава се и тенденция в изискванията и разбиранията за социално-справедливи политики и защита на общностите в неравностойно положение, ако се вземат под общ знаменател отговори като “права на климатични бежанци”, “право на убежище”, “права на народите от Третия свят” и “правото на справедливо разпределение на отговорностите и тежестта, произлизащи от действията по адаптация и ограничаване на климатичните промени”. Наред с други права, посочени от анкетираните (като права на децата, право на чиста вода, право на сдружаване около зелените политики), впечатление правят и още два отговора - естетическите права, които извеждат на преден план и опцията да се размишлява в нематериална посока, когато става въпрос за качеството на живот и качеството на околната среда. Впечатление прави и споменаването на правото на запазване на традиционния начин на живот - възможен индикатор за това, че зелените политики и борбата с климатичните промени надхвърлят своя социален ареал и вече стават приемливи, ако не и нужни, дори и за по-консервативни групи от обществото.

На въпроса “Предприемали ли сте някое от следните действия за защита на своите или чужди климатични права” на първо място се очертава отговорът “Търсене на надеждна информация за климатичните промени и техните последствия” със 70.9%. На второ място се нарежда участието при създаване на закони и политики за климата с 27.2%, последвано от участието в административни процедури, свързани със защита на климатичните права, например подаването на сигнали до администрацията (25.2%), непредприемането на никакви действия (14.6%) и воденето на съдебни дела за защита на климатичните права (2.9%). Немалък процент от участниците в изследването са предприели и други действия - цели 24.5% - описани в свободен текст, самостоятелно от участниците (например, участие в подписки, протести, образователни инициативи, кръгли маси, включително и такива на високо ниво, даване на добър пример граждански активизъм и др.). На допълнителния въпрос “Ако не сте предприемали действия в защита на климатични права, каква е

причината за това?” сред отворените отговори се наблюдават пречки като липса на ясна дефиниция или рамка какво са климатичните права, липсата на юридически познания или помощ, липсата на време или информация.

На двойния въпрос “Бихте ли искали да отстоявате своите или чужди климатични права в бъдеще?” и -ако да - то “Кои от следните форми на действие бихте предприели за отстояване на своите или чужди климатични права?”, 75.5 % от респондентите са посочили, че биха предприели действия по отстояване на климатичните права. Колебаят се 23.5% (18.6% са отговорили с “не мога да преценя”, а 4.9% с “не знам”), а отрицателно отговарят едва 1%.

На разяснителния въпрос “Кои от изброените форми на действие бихте предприели?” отново се запазва тенденцията по отношение на фактора информация: най-масовият отговор (84.4%) е оповестяването на надеждна информация за климатичните промени и последиците от тях, последван от участие в създаването на закони и политики за климата (54.2%), участие в административни процедури, свързани със защитата на климатичните права (43.4%), воденето на съдебни дела в защита на климатичните права (18.1%) и други, подобни действия (15.7%), отново описани в свободен текст от анкетираните (като например лично ограничаване на потреблението, провеждането на стачни действия и протести, проучвания

Последният въпрос, “От какво бихте имали нужда, за да предприемете действия в защита на свои или чужди климатични права?”, препотвърждава нуждата от информация. Най-голям процент са посочили именно нуждата от повече информация за климатичните права (68%), следвани от тези, изтъкващи нужди като връзка със съмишленици с цел организиране на съвместни действия (60.2%), обучение за защита на климатичните права (54.4%), ангажиране на активна държавна политика за защита на климатичните права (53.4%), комуникационна подкрепа за по-добро медийно отразяване (52.4%), привличане на по-широк кръг организации, работещи в тази сфера на климатични права (45.6%), промени в законите за ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени (42.7%), финансиране (32%), адвокатска помощ (26.2%) или друго (3.9%).

Глава 4. Резултати от фокус групата

След обработването на резултатите от въпросника, екипът премина към прецизиране на резултатите в рамките на фокус група от 15 представители на граждански организации, активни в сферата на опазването на околната среда, човешките права и климатичните

политики. Фокус групата беше част от първото събитие по проекта: гражданския форум “Време за действие за климатични права”, което се проведе на 27 юни в Дома на Европа в столицата.

Ако основният очертал се мотив в отговорите на въпросника бе нуждата от надеждна информация и повишаване на осведомеността, разговорите с участниците във фокус групата позволиха да обобщим типа информация, необходим на нашите таргет групи.

Основната информационна нужда е за надеждна експертиза, която да послужи като доказателствен метод при воденето на съдебни дела. Тя е необходима, тъй като съдиите не са експерти по климата или климатичните политики, а се позовават на становището на вещи лица¹⁰. Тоест, колкото повече научна информация има обществото и колкото по-достъпна и разбираема е тя, толкова по-лесно те биха могли да защитават правата си. Обратното - липсата на информация - води до липса на разбиране на проблема и липса на ангажираност на обществото с решаването му. В този контекст бе посочен и проблемът с липсата на екообразование към гражданското образование.

За съжаление българските институции не провеждат целенасочени информационни кампании, с които да информират гражданите за климатичните промени и климатичните политики за адресирането им. Липсва дори желание институциите да предоставят базова информация, например данните от станциите за измерване на чистотата на въздуха. Няколко от участниците споменаха, че институциите умишлено поставят станциите далеч от замърсителите, за да отчитат нормални нива на замърсяване. Как тогава хората да докажат в съда замърсяването? Всички съдебни дела започват със събирането на информация, посочи един от участниците във фокус групата. Без нея, екипът не може да прецени какви стъпки може да предприеме.

Освен базова екологична информация, институциите отказват да предоставят и друг тип обществена информация. Пример за това е твърдението на Столична община, че планът на общината за качеството на въздуха е вътрешен административен документ, който не подлежи на обществен и съдебен контрол. Това доведе до наказателна процедура на ЕС срещу България. Друг пример е отказът на институциите през 2019 г. да предоставят информация за това на какво основание държавната ТЕЦ “Марица Изток 2” е получила дерогация от задължението да модернизира пречиствателните си станции. Тази информация е важна, за да може обществеността да планира как да се защити. Адвокатите по делото срещу дерогацията са имали достъп само до проект на решението за дерогация, което ги е затруднило в съда.

Когато информацията от институциите е налична, тя е или трудна за разбиране, или непълна, посочиха някои респонденти. Гражданите, например, нямат нормативното право да избират типа замърсител и да изискват допълнителни станции за измерване. Трябва да се помисли как институциите да бъдат стимулирани да предоставят информацията по по-достъпен начин, посочи един от участниците.

Друг проблем, посочен от участниците във фокус групата, бе че нуждата в съда експертиза е сложна и скъпа. Освен това е трудно да се гарантира независима експертиза. Например националните експерти не са имали никакъв предишен опит с изготвянето на необходимата оценка по делото срещу “Марица Изток 2”. Липсвал е механизъм и методика, по който ищецът да докаже, че твърденията на ТЕЦ-а са неверни. Съдът от една страна е

¹⁰(1) Вещо лице се назначава по искане на страната или служебно, когато за изясняване на някои възникнали по делото въпроси са необходими специални знания из областта на науката, изкуството, занаятите и други. (2) Съдът може да назначи и повече вещи лица, когато това се налага с оглед на обстоятелствата по делото.” чл.195 от ГПК

разполагал с експертното мнение на консултантите на ТЕЦ-а, а от другата – с експертното мнение на ищиците от неправителствените организации, завели делото.

Експертиза се заплаща от страната, която я иска. В такава ситуация печеленето на дело опира до способността на ищеца да осигури финансиране. Един от адвокатите във фокус групата заяви: “Тези дела се решават от експертизите. За тях няма гаранция, че са независими. Всички, които могат да се нарекат експерти, работят за общини, обвързани с една конкретна политическа партия. Тяхната независимост беше измислена. Стигна се дотам, че трябваше да станем експерти. Благодарение на това убедихме съда да приеме с щипка съмнение представеното от тях.”

Едно от предложенията за адресиране на проблема с липсата на експертиза беше създаването на независим научен съвет към Министерски съвет. Това се налага поради недостига на специалисти по климат в министерствата, които да координират, въвеждат, контролират и развиват политиките във всяка област, не само в област околна среда. Този независим координационен, експертен съвет трябва да бъде развит до степен да притежава независима експертиза и да предлага равнопоставеност между граждани, бизнес, научна общност, общини, администрация.

Друго интересно заключение от фокус групата е свързано с отговора на въпроса кои човешки права таргет аудиториите идентифицират като права, свързани с климата. Без наличието на готови отговори за множествен избор, изброени във въпросника, повечето участници не идентифицираха от самосебе си съдебните дела за чистотата на въздуха като климатични дела. Това е валидно особено за случаите, когато ответникът изхвърля в атмосферата замърсител, който не е сред основните парникови газове, например серен диоксид. Дори адвокатите по съответните дела не смятаха, че са спечелили климатични, а по-скоро екологични дела.

Заключението от фокус групата беше, че дефиницията и концепцията за климатични права създава потенциал за широка коалиция от заинтересовани страни и съмишленици, тъй като климатичните права включват и по-широк кръг от заинтересовани страни: климатични мигранти, деца, жени, бъдещи поколения и т.н.